

Heemkunde - **K**ring

Amalia van **S**olms

WAT WIL DE HEEMKUNDEKRING ?

Zich bezig houden met het erfgoed van onze gemeenten, met de bedoeling

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle uit vroegere tijden te beschermen / behouden
- onze verbondenheid met het verleden te beleven
- de verzamelde gegevens vast te leggen voor de toekomst
- de belangstelling voor het heem zo breed mogelijk te wekken

VOORWOORD

Voor het eerst hebben we dit jaar een heemkalender uitgegeven. Onze felicitaties voor de werkgroep, die deze uitgave verzorgd heeft, is zeker op zijn plaats. Het is een kalender die in elk Baarles gezin thuis hoort. Mocht U nog niet in het bezit van een heemkalender zijndan kunt U hiervoor op de bekende adressen terecht. Ook voor vrienden of kennissen is het een leuk oudejaars kado. Gezien de vele positieve reacties, willen wij wij jaarlijks met een heemkalender terugkomen.

Over de huisvesting valt mogelijk deze maand de beslissing. Wij hopen met z'n allen op een positieve uitslag, zodat we begin volgend jaar een eigen onderkomen hebben.

Hierover hopen wij U uitgebreid te kunnen informeren op de algemene ledenvergadering begin januari. Wij hopen U allen op deze vergadering te ontmoeten.

A.Jacobs
voorzitter

TIENDEN, CIJNSEN DE BELASTINGE VROEGER

Belastingen bestaan sinds mensenheugenis. Toch hebben ze niet altijd dezelfde gedaante gehad. De vorm van belasting zegt ons veel over de heersende economische omstandigheden. In onze moderne mondiale samenleving moeten de belastingen in klinkende munt of giraal betaald worden. Vroeger had de economie een veel plaatselijker karakter, zodat de heffing ook in natura gebeurde. Die wijze van betaling zou momenteel niet meer realiseerbaar zijn.

Een eerste vorm van belasting was het tiendrecht. Dit was het recht om een tiende gedeelte, of soms een ander evenredig deel te heffen van de gewassen voortgebracht op grond bij een ander in gebruik of van de op dergelijke grond geboren dieren. In dit laatste geval spreekt men ook wel van krijtende tiende. Bij de heffing op gewassen werd er onderscheid gemaakt tussen de grove of grote tienden (bv. rogge) en smalle of kleine tienden (bv. groenten).

Het ontstaan van deze belastingen in natura ligt oorspronkelijk bij abdijen, kloosters en parochiekerken. Later begon ook de wereldlijke overheid (bv. plaatselijke heren) tienden te heffen op de grond die ze aan anderen in gebruik gaf. Door de bevolkingstoename (13^e eeuw) moest er nieuwe grond in gebruik genomen worden. Sindsdien wordt er een onderscheid gemaakt tussen de oude tienden, dit zijn de tienden op de reeds in cultuur gebrachte gronden, en de novaaltienden, d.w.z. de tienden van nog te ontginnen gronden. Speciale schuren werden gebouwd om de

opbrengst van de tienden op te slaan. De naam Spijker (schuur voor de opslag van granen) verwijst daar nog naar.

Naast tienden bestonden ook nog de cijnsen. Dit was een vergoeding in geld of natura die de pachter aan de leenheer aan wie de grond behoorde moest betalen. Het ging hier om jaarlijks verschuldigde en onafkoopbare bedragen en leveringen.

Bij een bedrijfsovername was de erfgenaam bovendien twee heerlijke rechten verschuldigd: enerzijds de 'doodkoop', een successierecht op de gebruikte cijnsgronden, waarbij de kleine boer zich vaak voor een pijnlijk financieel dilemma zag geplaatst; anderzijds het 'beste hoofd', d.w.z. het beste stuk uit de roerende erfenis dat door de heer werd opgeëist. Vaak legde de heer de inwoners van zijn heerlijkheid ook nog de 'banaliteit' op. Hierdoor waren de cijnsplichtigen gebonden om hun graan in de molen van de heer te laten malen en hun brood in de oven van de heer te laten bakken. De hertog van Brabant bezat in Baarle een windmolen. Of de heer van Breda reeds in de middeleeuwen een 'dwangmolen' bezat in Nassau, is evenwel moeilijk vast te stellen. Het banrecht van oven was in Baarle echter niet gekend.

De roggerenten die onlangs nog in het nieuws kwamen, zijn ook uit de middeleeuwen stammende cijnsen. In de vorige en zelfs deze eeuw werden vrijwel al deze rechten afgekocht. De laatste cijns te Baarle-Hertog werd in 1904 afgekocht. In Baarle-Nassau zijn er wel enkele over het hoofd gezien...

F. Raeijmaekers

J. Slegers

Hoogstraten 3 september. DE BEELDENSTORM

De 'Kathedraal' van Hoogstraten is in een woord indrukwekkend. Prachtige schilderijen, imposante beelden, marmer en veel glas in lood. Superlatieven schieten tekort om dit bouwwerk te beschrijven. De charmante gids had dan ook totaal geen moeite om haar enthousiasme naar ons - de bezoekers - te laten overslaan.

Op korte afstand van de kerk wacht het begijnhof. Wanneer je hier eenmaal binnen de muren bent, waan je jezelf in een andere wereld: een wereld van rust en bezinning. De rondleiding in het begijnhof werd ingezet met een bezoek aan het museum, gevestigd in twee van de voormalige begijnhuisjes. Nadat iemand uit onze groep er in wist te slagen de deur te forceren, viel een verzameling van historische voorwerpen aan onze bewondering ten prooi: allerlei voorwerpen zoals schilderijen, munten, boeken en meubels reconstrueren de geschiedenis van Hoogstraten. Na het museumbezoek volgde een rondgang door het begijnhof. We moeten als groep, in de schemering wandelend op de kasseien langs de witte huisjes rondom de begijnkerk, op een processie geleken hebben. Alleen de kaarsen ontbraken nog. Helaas was het niet mogelijk deze kerk van binnen te bezichtigen. Ook dit gebouw, dat weliswaar in een slechte onderhoudstoestand verkeert, herbergt een aantal prachtige bezienswaardigheden.

Na de wandeling in het begijnhof en een dankwoord in de richting van de voortreffelijke gids, werd de groep ontbonden. Een enkeling waagde zich nog aan een lekkere Belgische friet en een trappist.

J. Staes

EEN AVOND MET NOL VAN ROESSEL

Op donderdag 5 november was Nol van Roessel in de Lindeboom op verzoek van onze Baarlese Heemkundekring. Er was veel belangstelling. De zaal zat vol, de spanning steeg. Wat zou deze avond brengen?

Nol van Roessel is een Brabantse verteller in hart en nieren. Hij is een al wat oudere man, die registreert wat om hem heen gebeurt. Hij werd geboren in Schijndel maar woont nu wat verder oost Brabant in. Daardoor verschilt zijn dialect iets van het onze, maar wat hij vertelt van daar, past ook hier.

Op uiterst humoristische wijze vertelt hij wat hij ziet en gezien heeft. Gewone reacties van allerlei mensen weet hij zo typerend weer te geven dat zijn toehoorders erbij aanwezig zijn; het zien gebeuren. Hij haalt niemand naar beneden en zet niemand voor gek. Toch schetst hij op een niet mis te verstane wijze welk persoonlijk belang hij ziet in de woorden en handelingen van zijn onderwerpen. Hij weet alles zo fijntjes weer te geven, dat er niemand door gekrenkt wordt.

Het vroegere leven in de Brabantse dorpen compleet met heersende hiërarchien brengt hij tot leven. Je ziet het voor je gebeuren en bent erbij aanwezig. Je voelt je helemaal thuis en herkent situaties terwijl dat onmogelijk is. Op de achte kant van een van zijn boeken wordt dat als volgt weergegeven: "De TIJD gaat voort in datum en jaartal, maar NU blijkt hetzelfde te zijn als VROEGER".

Brabant is nog steeds Brabant. Wij hebben tientallen manieren om "nee" aan te geven zonder "nee" te zeggen en er gaat erg veel overheen voordat we werkelijk "ja" zeggen. Deze en meer Brabantse specialiteiten waren samengebracht in een verrukkelijk menu. Dat iemand, die ZO kan vertellen, zijn publiek weet te boeien, zal niemand verwonderen. Een avond Nol van Roessel werkt dan ook zo ontspannend, dat ik het iedereen aan kan bevelen.

Annemiek Smit - Rijgersberg

TENTOONSTELLING: ARCHEOLOGIE TE BAARLE -

De heemkundekring richt in de gemeenschappelijke bibliotheek Baarle een tentoonstelling in over archeologie te Baarle. Dit gebeurt in het kader van de landelijke bibliotheekdag met als thema 'schatten'. Deze tentoonstelling poogt in de mate van het mogelijke een overzicht te geven van alles wat met archeologie te maken heeft in Baarle.

In het theoretisch gedeelte kunt u te zien hoe vondsten in de ondergrond terecht komen en welke tijdsindeling er wordt gehanteerd.

In het tweede gedeelte worden ondermeer vondsten en foto's van urnen en opgravingen geëxposeerd.

OPENING : Hierbij wordt u allen van harte uitgenodigd om op vrijdag 11 december bij de opening aanwezig te zijn. Gerard Harderveld, voorzitter van onze zustervereniging te Alphen, zal deze tentoonstelling inleiden.

U wordt om 20.30 uur verwacht in de gemeenschappelijke bibliotheek Baarle.

ABONNEMENTEN VOOR PERIODIEKEN

Leden die zich willen abonneren op de periodieken Brabants Heem (FL. 18,50) of Taxandria (BF. 500) of degenen die dat willen opzeggen, worden vriendelijk verzocht dit nog in de maand december bij het secretariaat te melden. Dit om problemen met de administratie te voorkomen. Zonder tegenbericht worden de abonnementen van 1987 aangehouden.

ALGEMENE JAARVERGADERING

De algemene jaarvergadering gaat door op 7 januari 1988, om 20.00 uur, in de 'Lindeboom'.

AGENDA

1. Opening
2. Notulen algemene ledenvergadering 22 januari 1987; deze notulen zijn op het secretariaat verkrijgbaar.
3. Verslag verenigingsactiviteiten
4. Verslag penningmeester
5. Verslag Kascommissie
6. Contributie 1988
7. Bestuursverkiezing:

Aftredend zijn: A. Gulickx-Koks, herverkiesbaar

F. Ræijmækers, herverkiesbaar

M. Voeten-Wouters, niet herverkiesbaar

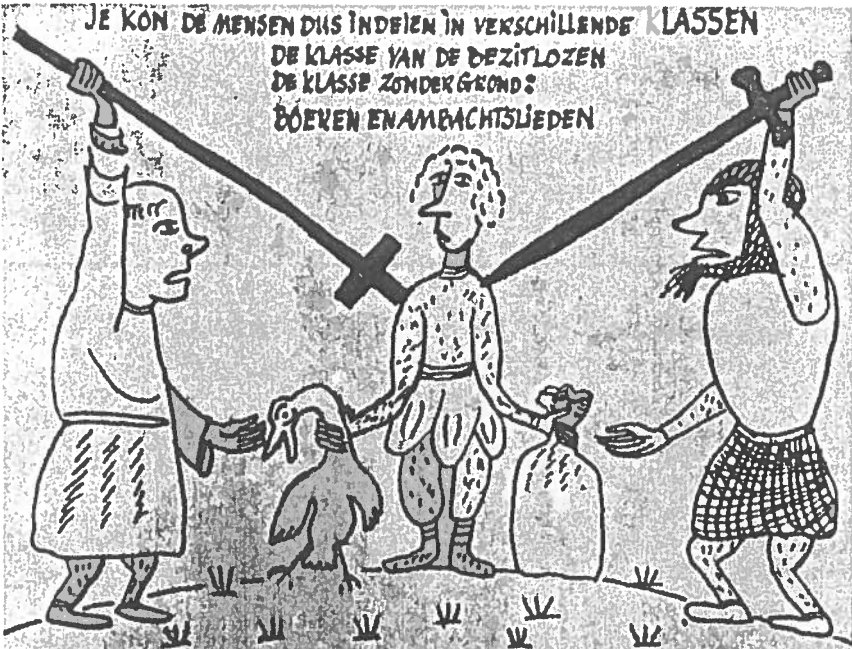
Tevens dient de plaats van F. van Hest ingevuld te worden.

Kandidaten bestuursleden kunnen zich melden bij het secretariaat, uiterlijk tot aanvang van de vergadering.

8. Benoeming Kascommissie
9. Programma 1987
10. Rondvraag
11. Sluiting

DIAVERTONING : Na de vergadering is er een diavertoning uit Baarle's verleden voorzien.

SPOTPRENT

JE KON DE MENSEN DUS INDIEN IN VERSCHILLENDE LASSEN

DE KLASSE VAN DE DEZITLOZEN
DE KLASSE ZONDER GROND:
BOEKEN EN AMBACHTSLIEDEN

DE KLASSE VAN DE GRONDBEZITTERS:

DE GEESTELIJKHEID EN DE RIDDERS

IS HET RECHTVAARDIG DAT MENSEN DIE GEEN LAND BEZITTEN,
HOETEN BETALEN AAN DE GRONDBEZITTERS?

Hans uit het hout

Edelvrouw, Barones
Milda van Spottas

COORDINATOR VAN DE WERKGROEPEN

Bestuurslid Frank van Hest heeft Baarle verlaten wegens beroepsactiviteiten en is vertrokken naar het Verre Oosten. Alsnog willen wij hem namens de heekundeKring bedanken voor zijn tomeloze inzet en enthousiasme bij de uitoefening van zijn taak van bestuurslid en coördinator van de werkgroepen.

Wij moeten nu op zoek naar geïnteresseerden voor die functie. Wie belangstelling heeft, gelieve het bestuur hiervan op de hoogte te brengen.

SECRETARIS (M/V)

Onze secretaresse Maria Voeten-Wouters heeft het besluit genomen om haar taak neer te leggen. Ook Maria willen wij hierbij bedanken voor de nauwgezetheid waarmee ze haar functie heeft waargenomen.

Deze vacature binnen de kring moet vanzelfsprekend opgevuld worden. Wie belangstelling heeft, gelieve het bestuur hiervan op de hoogte te stellen.

GEHEUGENSTEUNTJES

- De activiteiten van de heemkundekring vinden in principe elke **EERSTE** donderdag van de maand plaats.

@

- De heemkalender ligt te koop
 - in de Nieuwstraat bij Drogisterij Camp en
 - bij Femy Luckman
 - in de Molenstraat bij Sanikin
 - in de gemeenschappelijke Bibliotheek Baarle
 - op ons secretariaat bij M. Voeten-Wouters,

Spoorpad 8
Baarle-Nassau
te. 04257-8133

@

ONTLENIING UIT HET HEEMARCHIEF

Het archief van de Kring groeit gestadig aan met informatie over Baarle en Brabant, alles wat verschijnt in de vorm van artikels, boeken, brochures etc.

De leden hebben altijd de mogelijkheid om deze boeken te ontlennen uit het archief. Daarvoor dient u zich te wenden tot de archivaris (Jos Jansen, Willem Alexanderstr. 44, B-N).

In de volgende nieuwsbrief wordt een lijst afgedrukt met de aangekochte boeken van 1987.

In de gemeenschappelijke bibliotheek van Baarle is daarenboven een rek voorzien met interessante boeken en periodieken over Baarle, Brabant en heemkunde.

HEEMKUNDEKRING " AMALIA VAN SOLMS"

WENST U EN DE UWEN

EEN GOEDE KERST EN EEN VOORSPOEDIG 1988

W A T D O E T D E H E E M K U N D E K R I N G ?

Z i j o r g a n i s e e r t
v e r s c h i l l e n d e a k t i v i t e i t e n ,
v o o r e l k w a t w i l s .

Voor de licht-geïnteresseerden o.a. :

- lezingen en voordrachten
- oude films over onze dorpen
- excursies
- natuurwandelingen

Voor de meer actieve leden bovendien W E R K G R O E P E N ,
die zich met één bepaald aspect bezighouden.

Op dit moment zijn er de werkgroepen

- archiefonderzoek
- inwoners interviewen
- kunst
- ons spoor- en wegennet
- bijzondere gebouwen
- ons landschap
- prehistorie
- Ulicoten

maar ook andere werkgroepen zijn mogelijk,
afhankelijk van de interesse van de leden.

KONTAKTADRESSEN

Baarle : M. Voeten - Wouters
Spoorpad 8
5111 BW Baarle-Nassau
Tel. : 04257-8133

Ulicoten : J. Geerts
Bosstraat 5
5113 BR Ulicoten
Tel. : 04249-339

Zondereigen : ?

Castelré : ?